

pılırdı. Ahî baba ölünce yerine bu hizmeti yürütebilecek bir oğlu varsa o getirilir, yoksa esnafın oy birliğiyle kendi aralarından dindar, dürüst, tecrübeli, işinin erbabı bir kimse seçilir ve esnaf tarafından gösterilen bu aday, kadının arzı üzerine padişahın beratıyla tasdik edilirdi (bk. Adana Şer'iyye Sicilleri, nr. 43, s. 13). Ahî baba son dönemlere kadar, Kırşehir'deki Ahî Evran Tekkesi'nde postnişin bulunanlara bağlı idi. Nitekim 1279 (1862) tarihli bir fermanla ahî babaların icâzet ve inâbelerinin Kırşehir'deki Ahî Evran Tekkesi şeyhlerince verildiği belirtilmektedir (Adana Şer'iyye Sicilleri, nr. 76, s. 346).

Ahî babalar, reisleri buldukları bütün esnaf teşekküllerinin sistemli şekilde çalışmasını temin etmek, şikâyetleri devlete iletmek ve mesleğe yeni girenlere "şed bağlatmak" gibi yetkilere sahipti. Osmanlı ülkesindeki bütün müslüman sanatkarlar, ahî babalardan ve onların yetki verdiği kişilerden aldıkları izin belgesiyle iş görür, sanat icra eder ve satış yapabilirlerdi. Ayrıca ahî babalar, emirlerindeki idareciler vasıtasıyla esnaflığa aykırı hareketlerde bulunanları kontrol eder ve cezalandırırlardı (ayrıca bk. AHİLİK).

BİBLİYOGRAFYA :

Adana Şer'iyye Sicilleri, nr. 43, s. 13; nr. 76, s. 346; Neşet Çağatay, *Bir Türk Kurumu Olan Ahîlik*, Ankara 1974, s. 125; Ziya Kazıcı, "Osmanlı İhtisab Kanunnâmeleri ve Ahîlik", *Türk Kültürü ve Ahîlik Sempozyumu*, İstanbul 1986, s. 104; Yusuf Halaçoğlu, "Ahîlik ve Adana Esnaf Teşkilâtı", a.e., s. 198-199; Feridun Emecen, "XVI. asırda Manisa Esnâfına Dâir Bâzı Mülâhazalar", a.e., s. 210; Fr. Taeschner, "Akhî Baba", *EI²* (İng.), I, 323-324.

ZIYA KAZICI

AHİ ÇELEBİ, Hasanefendizâde

(ö. 1130/1718)

Türk bestekârı ve icracısı.

Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. İstanbul'da doğdu. Devrin tanınmış ilim adamlarından Kadı Hasan Efendi'nin oğludur. Müstakimzâde onun Üsküdarlı olduğunu kaydetmekte ise de Esad Efendi Kadıköy'de doğduğunu ve babası ile birlikte oraya yerleştiğini bildirmektedir.

Müzikde ilk derslerini Kadıköylü Geverkzâde Mustafa Efendi'den aldı. Daha sonra zamanın diğer müsikîşinaslarından da faydalanarak kendini yetiştirdi. Sultan IV. Mehmed devrinin tanınmış sanatkarları arasında yer aldı. Kaynaklarda çoğu din dışı yirminin üzerinde beste yaptığı belirtilirse de günümüze biri dinî olmak üzere üç eseri ulaşmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Esad Efendi, *Atrabül'âsar*, Millet Ktp., Ali Emîri, T, nr. 706, s. 58-59; Müstakimzâde, *Mecmûa-i İlahiyyât*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3397, vr. 23^b, 147^b; S. Ezgi, *Türk Musikisi Klâsiklerinden Temcid-Na't-Salât-Durak*, İstanbul 1945, s. 48-49; a.m.f., *Türk Musikisi*, IV, 28-30; T. Kıp, *TSM Sözlü Eserler Repertuarı*, s. 150; M. Ekrem Karadeniz, *Türk Müsikisinin Nazariye ve Esasları*, Ankara 1983, s. 702-703; Öztuna, *TMA*, I, 255.

NURİ ÖZCAN

AHİ ÇELEBİ, Mehmed

(ö. 930/1524)

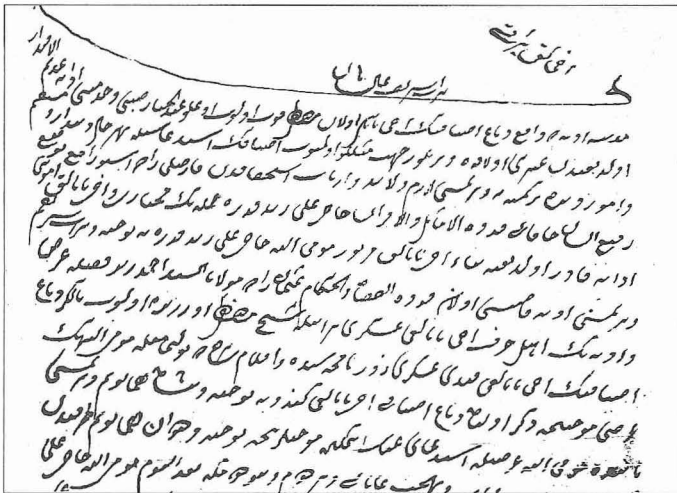
Fâtih, II. Bayezid, Yavuz ve Kanûnî devirlerinde yaşayan ve iki defa hekimbaşılık yapan bir Türk tabibi.

835 (1432) yılında doğdu. Adı kaynaklarda Ahmed ve Mahmud olarak da geçmektedir. Daha çok Ahî Çelebi ismiyle şöhret bulmuştur. Babası Tabip

Kemâleddin aslen Tebrizli olup Kastamonu'da Candaroğlu İsmâil Bey'in hizmetinde iken bu beyliğin Fâtih Sultan Mehmed tarafından Osmanlı Devleti'ne ilhakı (1461) ve İsmâil Bey'in de Rumeleli'de kendisine verilen yere gitmesi üzerine İstanbul'a geldi ve Mahmutpaşa'da açtığı bir yerde mesleğini devam ettirdi. İlk tıbbî bilgileri babasından öğrenen Ahî Çelebi, onun ölümünden sonra devrin büyük hekimleri Kutbüddin ile Altunizâde'den ders alıp kısa zamanda mesleğini ilerletti ve önce Fâtih Dârüşşifası'na hekim, sonra da başhekim oldu. II. Bayezid'in saltanatı sırasında hükümdarın teveccühünü kazanarak mutfağk eminiğine, arkasından da hekimbaşılığa getirildi. Dört buçuk yıl bu görevde kalan Ahî Çelebi, Sultan Bayezid'in ölümü üzerine geleneğe uyularak azledildi. Bir müddet sonra Yavuz onu tekrar hekimbaşılığa getirdi ve Mısır seferine beraberinde götürdü. Yavuz'un ölümünden sonra hekimbaşılıktan tekrar azledildi (25 Şevval 926/8 Ekim 1520). Kaynakların belirttiğine göre, yaşı doksanı geçmiş olduğu halde, hacdan dönerken Kahire'de ölmüş ve İmam Şâfiî'nin kabri civarına defnedilmiştir.

Ahî Çelebi'nin en önemli eseri, II. Bayezid devrinde Türkçe olarak kaleme aldığı, böbrek ve mesane taşlarına ait on bölüm halindeki *Risâle-i hasâtül-kilye ve'l-mesâne*'dir. İstanbul kütüphanelerinde çeşitli yazmaları bulunan eseri Âkil Muhtar Özden, hakkında yazdığı bir makalede incelemiş, Saim Erkun da Türkçe ve İngilizce olarak neşretmiştir (İstanbul 1948). Ahî Çelebi'nin bundan başka Farsça yazdığı *el-Fevâdü's-sultâniyye fi'l-ķavâ'id-i't-tıbbiyye* ile *Risâle fi't-tıb ve Mesnevi fi't-tıb* adlı iki Türkçe eseri daha tesbit edilmiştir. Bursalı Mehmed Tâhir, Ahî Çelebi'nin İbnü'n-Nefis'in *Mûcez*'ini Türkçe'ye çevirdiğini yazıyorsa da bu konu tartışmalıdır.

Ahî Çelebi, babasından miras kalan ve kendisinin elde ettiği Çorlu, Edirne, Hayrabolu ve Şile'de kırktan fazla köy ile İstanbul'da bir hamam ve çok sayıda dükkândan meydana gelen büyük bir servete sahipti. Bu serveti, Edirne'de yaptırdığı medrese ve mektep ile İstanbul'da Yemiş İskelesi'nde yaptırdığı, Kanlı Fırın Mescidi diye de tanınan camiine vakfetmiş, ayrıca vakıflarının gelir fazlasının da (zevâid-i evkaf) Medine fakirlerine gönderilmesini vasiyet etmiştir. Bugün İstanbul'da bir mahalle, Edirne'de bir köy ve Bulgaristan'da bir yayla Ahî Çelebi'nin adını taşımaktadır.

Ahî Baba
tâini
gösteren
1194 (1780)
yılında
yazılmış
bir berat
(Adana
Şer'iyye
Sicilleri,
nr. 43, s. 13)